

Mitä nyt?

Kiihtyykö polarisaatio?

Jo parin vuosikymmenen ajan tilastollinen tarkastelu on osoittanut Suomen jakautuvan kiihtyvästi taantuviin, kehittyviin ja paikallaan pysyviin alueisiin. Kun syntyvyys on ollut jo pitkään laskusuunnassa eikä vierasmaalaisilla vajetta ole paikattu, kehitys on vaikuttanut vääjäämättömältä. Lukumääräisesti suurin osa kunnista kuuluu väestöltään väheneviin ja samalla asukaskunta ikääntyy.

Kiintoisaa on, ettei tilanteeseen ole kauheasti havahduttu perinteisen suunnittelun keinojen puolella. Poliittisille päättäjille negatiivisen kasvukierteen yhtälön ratkaiseminen on epämieluisa tehtävä. Vastaavasti muutama kasvava talousalue on joutunut painiskelemaan riittävän asuntotuotannon ja palvelukysynnän tarpeen kanssa.

Onnistuneitakin esimerkkejä löytyy. Tampere on muuttanut profiiliansa perinteisestä teollisuuskaupungista monipuolista palvelua, kulttuuria ja urheilua edistäväksi keitaaksi, jossa sekä siellä asuvien että vierailevien viihtyvyyteen on onnistuttu löytämään toimivia konsepteja. Löytyy myös useita keskisuuria talousalueita ja kaupunkeja, jotka Tampereen tavoin ovat tehneet uutta tulemistä. Usein siihen on tarvittu elinkeinorakenteen uudistumista ja yrittäjyyttä. Oma lukunsa on pohjoisen Suomen matkailu, jonka imuun päässeet kunnat ovat nousseet talousmittareiden kärkeen aiempien talousvaikeuksien jälkeen.

Mikä sitten on julkisen vallan rooli? Jatkuuko vai kiihtyykö polarisaatio sitä mukaa kun julkista taloutta rukataan ja leikataan?

Lineaaristahan kehitys ei koskaan ole. Yllätyksiä tulee aina. Kuluvalle vuosikymmenellä niitä on koettu jo kaksi – pandemia ja Ukrainan sota. Molemmilla odottamattomilla ja edelleen päällä olevilla tapahtumaketjuilla on ollut – ja tulee olemaan vielä pitkään – myös aluepoliittisia vaikutuksia. Pande-

mian myötä etätyö kasvoi ennen näkemättömiin mittoihin. Siistiä sisätyötä tekevien ei enää juuri tarvinnut kantaa huolta pitkistä työmatkoista. Moni kuihtuva kunta sai uusia, jos ei pysyviä niin ainakin entistä suuremman osan vuodesta kunnan palveluja käyttäviä. Osa ehkä muutti kirjoillekin aiempaan kakkoskotikuntaansa kasvattamaan sen verokertymää. Venäjän hyökkäys vaikutti välittömästi ja täysin odottamattomasti sotaa pakoon lähteneiden maahanmuuttoon Venäjän toiseen rajamaahan, Suomeen.

Valtaosin maahan tulleet ukrainalaiset ja perinteiset työperäiset maahanmuuttajat ovat asettautuneet pääkaupunkiseudulle. Tilastollisesti merkittävyyksiä keskittymiä on myös Pohjanmaalla, jossa erityisesti kasvihuoneelinkeino on työllistänyt vierasmaalaisia. Uutena ja kasvavana ryhmänä ovat hoitoalan työntekijät, joita julkisen sektorin työnantajat käyvät rekrytoimassa muun muassa Filippiineiltä.

Valtion nykyisellä politiikalla tulee osaltaan olemaan ehkä yllättävänkin kauaskantoisia ja polarisaatiota edistäviä vaikutuksia. Ehkä merkittävin muutostekijä on asuntopolitiikka ja sen alasajo, jota vahvistaa välttämättöminä pidetyt sosiaaliturvan leikkaukset. Asumistuen leikkaus, tuetun asuinrakentamisen karsiminen ja uusien asumisoikeusasuntojen rahoituksen päättymisen aiheuttavat arvaamattoman kauaskantoisia muutoksia. Jo nyt on nähty vilkastunutta muuttoliikettä kalliimmilta asuinalueilta kauempana kasvukeskuksista sijaitseville alueille ja samalla usein kooltaan pienempiin asuntoihin.

Viime kädessä polarisaation kehitys riippuu siitä, miten eri alueiden elinkeinorakenne kasvaa. Tuuli- ja aurinkovoima on jo tuonut joihinkin kuntiin myönteistä pohinää. Vihreän siirtymän jättihankkeet odottavat kuntien kaavapäätöksiä, joita lain muutoksillakin pyritään nopeuttamaan. Hyvinvointialueiden määrää jouduttaneen jatkossa karsimaan. Niin sanotuilla syvän maaseudun alueilla väestön ikääntyessä myös rakennuskanta ikääntyy ja menettää arvonsa. Polarisaatio koskettaa myös fyysistä ympäristöä. Kielteisten vaikutusten eliminoimiseen kaivataan yhdyskuntasuunnittelijoilta uusia innovaatioita.

Lauri Jääskeläinen